

A terror szervezetek működésének eredményeként világszerte állam-nélküli övezetek jönnek létre, ahol a törvény és rend fenntartása bizonytalanra válik. Ez az állam-nélküli övezet a no-go zónák megjelenésével és az ukrán válsággal bekúszott Európába. Az államalapítás ünnepét új kontextusba helyezi a globális biztonsági helyzet. A romló biztonsági környezetben az állam felértékelődik, önmagában vett értékévé válik. Az állam meggyengítését hirdető ideológiák egy platformra sodródnak a terrorizmussal, az állam és biztonság ellenségévé válnak.

2011; Tunézia, Egyiptom, Líbia, Jemen, Szíria, Bahrain. 2013; Ukrajna. A konfliktusok közös vonása, hogy a kiváltó okokat és a konfliktus lefolyását a világ eltérő régióiban eltérő módon szabad magyarázni. Népfelkelés, polgárháború, demokráciáért kiáltó jogos forradalom? Kormánydöntés külföldről finanszírozott civil hálózattal és fizetett zsoldosokkal? Ami ezekből a konfliktusokból látható, hogy az államiság törékennyé vált. Diktatúrákat, demokratikus berendezkedésű országokat hasonló hatékonysággal törnek meg az állam ellen fegyveres harcot folytató, állandó mozgásban lévő csoportok.

Politikai hovatartozástól függetlenül mindenki mást gondol ezekről a csoportokról. Valaki szerint terroristák – mások szerint lázadók, felkelők. Ami politikai hovatartozástól függetlenül mindenki számára látható, hogy tevékenységük eredményeként az állam elveszíti az ellenőrzést bizonyos területek felett. Ezeken a területeken az állami erőszakszerveknek átmenetileg vagy állandó jelleggel nincs fennhatósága, az államellenes csoport saját törvényeit kezdi rákényszeríteni a helyi lakosságra. Az államellenes szervezetek működését az állami erőszakmonopólium meg bomlása kíséri. Tevékenységük eredményeként állam-nélküli övezetek jönnek létre, ahol a korábban ismert törvény és jog érvényét veszti.

Ilyen állam-nélküli övezetek figyelhetőek meg éveken keresztül a háborúba sodródott Szíriában; akár minden hónapra találhatunk egy újabb térképet, ami bemutatja, milyen területeket tart ellenőrzés alatt egy-egy fegyveres csoport, és melyiket az állam. Ahol az állami ellenőrzés megszűnik, ott az államellenes csoport társadalomformáló ereje kezd érvényesülni. A Daes által ellenőrzött területeken érvényben lévő saria jogrend egy ilyen példa; lényege, hogy ezekben a régiókban az állami erőszakmonopólium többé nem tudja kikényszeríteni az ország törvényeinek betartását.

Fekete-Afrika problémáját importáltuk Európába

Ugyanilyen állam-nélküli övezetek figyelhetőek meg a fekete-afrikai országokban, ahol akár demokratikus választások mellékes jelenléte mellett is bármikor megtörténhet egy fegyveres csoport általi puccskísérlet, elhúzódó gerillaharc, vagy akár gyors lefolyású fegyveres kormányváltás. Állam-nélküli övezet jött létre a forradalom utáni Líbiában is, ahol sok évvel a kormány elmozdítása után évekig nem volt egyértelmű, kivel kell tárgyalni, ha valaki a kormánnyal akar tárgyalni – de ha tárgyalunk is valakivel, nem látható előre, hogy ez az erő képes-e érvényesíteni saját országában a megállapodás ráeső részét. Ennek oka szintén az állami erőszakmonopólium hiánya, az államiség megbomlása.

Az úgynevezett Arab Tavasz lefolyása óta az észak-afrikai országokban a lényegi frontvonal már nem a különböző politikai szándékú csoportok közt húzódik, hanem az államiség és az állam-nélküliség közt. Bizonyos országok sikerrel jártak és az Arab Tavasz lefolyása után stabilizálták az állam fennhatóságát (pl. Egyiptom), más országok elbuktak, az államiséget máig nem sikerült maradéktalanul helyreállítani (pl. Líbia).

Ami a mai biztonságpolitikai környezetben legnagyobb fenyegetést jelent, az nem egy ellenséges szándékú hatalom befolyási kísérlete, vagy akár a tényleges gyarmatosítás. Egy olyan helyzetben, amiben – akár egy idegen – állami szereplő kontrollhelyzetben van, érvényesül az erőszakmonopólium elve, garantált a rend és jog bizonyos szintű (az idegen hatalom érdekeinek megfelelően módosított) fenntartása.

A mai biztonságpolitikai környezetben legmeghatározóbb fenyegetés nagyságrendileg nem összehasonlítható a gyarmati sorsra jutás veszélyével. A terrorszervezetek tevékenységének eredményeként nem jön létre új államiség, de a korábbi államiség megszűnik, ha a hatóságok nem mutatnak kellően határozott fellépést. Ennek szemléletes példája Líbia, ahol az államellenes fegyveres csoportok elmozdították a regnáló hatalmat, de újra stabilizálni nem

tudták az országot. Az egymás ellen elhúzóódó fegyveres harcot folytató szervezetek forgatagában az ENSZ külső beavatkozással próbál egy újabb kormányzó erőt megszilárdítani.

A mai biztonsági környezetben legmeghatározóbb fenyegetés az állam-nélküliség terjedése. Korábban ez a jelenség egy afrikai probléma volt, ami Európát nem érintette. Az Arab Tavasszal azonban ez az állam-nélküli régió Fekete-Afrikából felkúszott az észak-afrikai országokba, majd az ukrán válsággal és tömeges bevándorlás által tovább hizlalt no-go zónákkal tovább kúszott Európába. Ma az állam-nélküliség mint fenyegetés már nagyon is európai probléma. Ennek felismerését egyelőre politikai törésvonalak akadályozzák, de politika-mentes állami szereplők már tisztában vannak ezzel a problémával.

Ukrajnában a 2013-14-es forradalom után működésben maradtak a forradalom során megerősödött fegyveres csoportok. Ezek a csoportok ma jelentősen más erőt képviselnek, mint a forradalom előtt. Önhatalmúan gazdasági blokádot hirdetnek és valósítanak meg, a regnáló hatalom akarata ellenére, a regnáló hatalomra nézve az utólagos legitimálás kényszerével. Funkcióját tekintve nem lényeges, hogy ezek a csoportok milyen ideológiát képviselnek. Ami lényeges, hogy látszódnak az állami erőszakmonopólium megbomlásának jelei, és ez nem egy kontextus nélkül értelmezendő probléma, mert az ukrán erőszakmonopólium meggyengülése azt jelenti, hogy az állam-nélküli övezet elkezdett bekúszni Európába.

Nyugat-Európában szintén látszódnak az államiság megbomlásának jelei. Ezekben az országokban etnikumtól, történelmi hagyatéktól, aktuális gazdasági erőttől és politikai helyzettől függően másként nyilvánul meg az államiság megbomlása, mint egy afrikai vagy egy közel-keleti országban. Nyugat-Európában az államiság megbomlásának jelei a no-go zónák jelenléte, valami a hatósági személyek no-go zónákkal kapcsolatos attitűdjének megváltozása. Az államiság megbomlásának jele, hogy a hatóságok másként reagálnak egy no-go zónában történt törvénszegésre, mint egy nem no-go zónában történt bűncselekményre.

A no-go zónák jelenléte nem jelenti, hogy az ország egészében megbomlana az államiság. Ehelyett a hatósági személyek attitűdje megváltozik, melynek eredményeként **az állam öntudatlanul elengedi az erőszak-monopóliumot bizonyos, méretüket tekintve nem jelentős területeken**

. Megéri-e a hatósági fellépés egy 3-4 utcányi területen, ahol kivétel nélkül semelyik lakos nem mutat – európai értelemben vett – jogkövető magatartást, és egy ember letartóztatása csak újabb húsz bűncselekmény elkövetését vonja magával?

A hatósági személyek elkezdene másként tekinteni a no-go zónában elkövetett „apróbb” bűncselekményekre, pl. lopás, rablás, könnyű testi sértés, mert egyértelmű, hogy ha bemennek elfogni az elkövetőt, ennek eredményeként újabb 10-20 bűncselekmény (hivatalos személy elleni erőszak) történhet, és radikalizálhatnak korábban még nem rendőrelles személyeket. A no-go zónák hatósági személyek szemszögéből szubjektív módon elkezdene más megítélés alá esni, mint az ország többi része – ami az állami erőszakmonopólium meg bomlásának jele.

Ami egyelőre nem látható, hogy mi történik, ha a no-go zónák nem néhány utcából állnak, hanem ez a jelenség továbbterjeszkedik egy egész városra. Ilyenre egyelőre nem volt példa nyugat-európai országban, de a no-go zónák, párhuzamos társadalmak megjelenése a tömeges bevándorlással megkérdőjelezhetetlenné vált. Az állam-nélküliség megjelenése valós fenyegetés, és ebben a környezetben az államiság újraértékelődik. Az állam megléte, a stabilitás önmagában vett értéké válik, amit minden szükséges eszközzel fenn kell tartani, mert a saját szemünkkel láthatjuk, mi történik ott, ahol meg bomlik az államiság.

Állam-nélküliség és politika

Az állam-nélküliség Európában megjelenésével a politikai paletta egésze átrendeződik. Ameddig Európában európai habitusú, európai értelemben vett jogkövető emberek éltek, addig komolyabb veszély nélkül lehetett közéleti vitát folytatni arról, hogy erősebb, vagy gyengébb legyen-e az állam. Voltak olyan vélemények, miszerint erős állam kell, autoriter vezetővel. Más vélemények szerint gyenge állam kell, az egyénre a lehető legkevesebb állami kényszer nehezedjen. Az afrikai típusú állam-nélküliség fenyegetése nélkül ezek pusztán ideológiai viták voltak, melyek kapcsán a legsúlyosabb nemzetbiztonsági fenyegetés az volt, hogy – ellenállás hiányában – egy állam helyett egy másik állam fog gazdasági-politikai fennhatóságot gyakorolni.

Ez a helyzet alapjaiban megváltozik azzal a jelenséggel, hogy az állam-nélküliség elkezdett bekúszni Európába. A Közel-Keletről és Afrikából millió számra Európába érkező személyek jelentős hányada európai értelemben nem jogkövető. Egy tartózkodási engedély megadásával nem törölődik el az ember gyermekkor, múltja, kultúrája, a régi viselkedéskörnyezetből adódó összes reakciója. Az európai jogkövető magatartásnak már a lehetősége sem merül fel, amikor egy afrikai személy anélkül élhet egy európai nagyvárosban, hogy megtanulná az adott ország nyelvét, és mindeközben továbbra is a saját népe közt – Európába hozott afrikai környezetben – szocializálódhat. Ilyen feltételek mellett nem lehet többé társadalmi vitát folytatni arról, hogy az állam gyakorolhat-e nagyobb kényszert az egyénre – mert a kevesebb állami kényszer előfeltétele egy homogén jelleggel jogkövető társadalom volt.

Azok a személyek, csoportok, melyek ebben a megváltozott biztonsági környezetben a gyengébb állam eszméjét hirdetik, vagy rendkívül alacsony értelmi képességűek, vagy ellenséges szándékúak. Mindkét esetben célszerű gondoskodni arról, hogy a lehető legkevesebb befolyást gyakorolják a közéleti viták alakulására. A nem-beavatkozó állam, az állam nélküli egyén lehetősége megsemmisült abban a pillanatban, ahogy valaki döntést hozott több millió nem jogkövető személy Európába beengedéséről.

Az állam-nélküliség mint fenyegetés Európában megjelenése a liberalizmus eltűnésének előfutára. Az erős állam felértékelődik, az európai jogrend alapjaiban megváltozik. Kevesebb hangsúly helyeződik az emberi jogokra, felértékelődik a stabilitás és biztonság. Az állam önmagában vett értékévé válik, és aki az állam gyengítését hirdeti, egy platformon áll a terroristákkal. A terroristák az államellenes erő katonai szárnya, de a liberálisok jelentik az államellenes erő politikai, civil szárnyát. A fenti kontextus mentén lényegi különbség nincs a kettő közt.

Erre emlékezünk augusztus 20-án: a magyar állam évezredes örökségére, ami a mai biztonsági környezetben elsődleges értékévé válik. Mi nem leszünk holt állam. Ennek az új és egyetlen társadalmi lövészároknak két oldala van, és aki az élet oldalán áll, társadalmi helyzettől, vagyoni helyzettől, politikai hovatartozástól függetlenül kezdeményező erővé kell váljon.

(hf.ru/czyla)